

СТАНОВИЩЕ

от проф. д.ю.н. Борис Владимиров Велчев, преподавател в Софийския университет „Св. Климент Охридски”, за дисертационния труд на Гентиан Фетах Кочи, редовен докторант в СУ „Св. Климент Охридски” на тема „Компютърните престъпления по българското и албанското наказателно право” /за получаване на образователната и научна степен „доктор“ по специалност „Наказателно право” от професионално направление 3.6. „Право”/

Гентиан Кочи е роден през 1979г, град Тирана, Република Албания, Учил е право в Пловдивски Университет „Паисий Хилендарски“. Работил е като юристконсулт в търговски дружества. От 2012г. преподава в Университета „Александър Моисиу“ гр.Дурьс, Албания, дисциплина „Кибернетично право“, както и „Интелектуална собственост“.

Дисертантът има публикации по темата посветени на киберпрестъпленията в Р.Албания- дискурс по закона, политика и практика; феноменологичните аспекти на компютърните престъпления срещу интелектуалната собственост; правосъдието в дигиталната ера - преодоляване на различията между правото и информационните технологии; пиратството като форма на компютърно престъпление срещу интелектуалната собственост ; функционирането на правната система във виртуалното пространство ; кибер тероризма като сериозна заплаха за човечеството ; правната уредба на двустранни отношения България – Албания и етичните кодекси в Република Албания и тяхното приложение.

Представеният за рецензиране труд беше обсъждан на два пъти в катедрата по наказателноправни науки. Голяма част от направените забележки и препоръки бяха отчетени от автора. В резултат от допълнително положените усилия, трудът беше съществено подобрен.

Обемът на дисертационния труд е от 273 страници, като са използвани множество научни източници – основно от български и албански автори.

Убедено мога да заявя, че трудът е израз на самостоятелните усилия на дисертанта и представлява оригинално съчинение. Авторефератът също е оформен според правилата.

В структурно отношение работата е разделена на увод, шест глави и заключение. Тази малко усложнена структура на дисертационния труд е неизбежна поради сравнителноправния характер на изследването, което трябва да отрази наказателноправната уредба на компютърните престъпления в две държави.

Първата глава е посветена на методологическите особености в дисертационния труд. Анализирани са актуалността и научната новост на темата, очертани са научните задачи пред автора, практическите ползи от изследването и използваните научни методи.

Втората глава разглежда историята на компютърната престъпност. В нея авторът изяснява основни понятия, използвани в дисертацията и дефинира идеята си за виртуална правна реалност.

Третата глава е посветена на международноправната уредба на компютърните престъпления. Анализирани са основните инструменти на международното право в тази област, както и функциите на редица международни органи в противодействието на компютърните престъпления.

Четвъртата глава изяснява правната уредба на компютърните престъпления в албанското наказателно право, а петата глава – уредбата на тези престъпления в българското наказателно право. В нея авторът предлага и своите сравнителноправни анализи в сравнението на двете уредби.

В заключението са отразени основните научни изводи на автора и направените от него предложения *de lege ferenda*.

Езикът на дисертационния труд е добър. Нищо в труда /с малки изключения/ не подсказва, че българският език не е майчин на автора. Изложението отразява изграден научен стил на професионален преподавател по право. Научните тези на автора са убедително аргументирани. Може да се каже, че систематизираните в увода научни задачи са били изпълнени. Въз основа на голям брой източници авторът прави уместни предложения за промени в законодателството в научна област като киберпрестъпността, която неслучайно е подценена в българската правна литература. Отсъствието на множество научни съчинения по разглежданата тема в българската наказателноправна наука е дало творчески простор на дисертанта за формулирането на нови и оригинални изводи, от което той отлично се е възползвал.

Изборът на темата издава професионална смелост. Със съжаление мога да кажа, че интересът в българската правна литература към тази изключително опасна форма на съвременна престъпност не случайно не е голям – отсъстват много изследователи, които да притежават едновременно компетентност в областта на правото и в компютърните технологии. Колегата Кочи без съмнение е такъв. Това му е позволило критично да анализира правната уредба на киберпрестъпленията в НК и да открие редица дефицити в нея. Изводите му са полезни както за теорията, така и за практиката.

Допълнително научно предизвикателство е и сравнителноправният елемент. Авторът е успял да открие наказателноправната уредба на киберпрестъпленията у нас и в Албания и да прокара аналитични сравнения. Разбира се, трябва да подчертая, че обект на анализа е преди всичко българското наказателно право.

Темата на дисертацията е без съмнение актуална. Изводите от дисертацията, обобщени в заключението, са добре аргументирани. Повечето от тях в синтезиран вид отразяват приносните моменти в дисертацията. Бих искал специално да подчертая, че съм солидарен с изводите на автора за основните приносни моменти в дисертацията, така както те са посочени в автореферата. Убеден съм, че дисертационния труд разкрива приноси не само към българското, но и към албанското наказателно право. Ще си позволя да открия само някои от тях.

Приносни са предложенията за дефиниране на редица понятия, относими към компютърните технологии, като „компютърни или системни пароли“ и „нерегламентира достъп“, а дори и на понятието „компютър“.

Трябва да изразя съгласието с изводите на автора, че защитата на личните данни и въобще на личността в интернет изисква нарочното признаване на правна значимост и не неимуществените вреди от компютърните престъпления.

Верен е изводът на дисертанта, че съвременната компютърна престъпност често пъти се осъществява от организирани престъпни групи, което налага да бъдат създадени повече квалифицирани състави за случаите, когато престъпленията са извършени по поръчение или в изпълнение на решение на ОПГ. Този извод е особено валиден, когато се касае до порнографията в интернет или източването на банкови карти.

Трудно може да бъде изразено несъгласие с аргументацията на дисертанта, че в съставите на някои компютърни престъпления би следвало да се предвиди като субект и длъжностно лице.

Това важи и за изводите по отношение на тежестта на предвидените наказания, които изключват използването на специални разузнавателни средства, без които редица компютърни престъпления, поради тяхното естество, не могат да бъдат ефективно разкривани и разследвани.

Бих искал да отбележа и изводът на автора, че част от законодателните дефицити в българското и албанското наказателно право биха могли да бъдат преодолені чрез Споразумението за сътрудничество между двете държави за борба с тероризма, организираната престъпност, и незаконния трафик от 2007 г.

Накрая, не мога да не отбележа като научен успех на дисертанта и връзката, която той прави между киберпрестъпленията и престъпленията против интелектуалната собственост.

Представеният дисертационен труд на колежата Гентиан Фетах Кочи на тема „Компютърните престъпления по българското и албанското наказателно право” изцяло задоволява всички изисквания на закона за получаване на образователната и научна степен „доктор”, поради което правя предложение до научното жури тази степен да му бъде присъдена.

проф. Борис Велчев, д.ю.н.